

EKKLESIA AMSTERDAM zondag 15 november 2020

Het Wereldhuis in corona-tijd

Geeske Hovingh

Ten geleide

Dat ik niet uitval, dat wij allen zo zwaar en droevig als wij zijn, niet uit elkaars genade vallen en doelloos en onvindbaar zijn.

Dit lied is zo vaak gezongen dat je soms over de woorden heen leest, maar wat blijken ze weer wonderbaarlijk actueel: want hoe vallen wij vandaag niet uit elkaars genade als we elkaar niet kunnen zien, niet mogen vasthouden? Niet samen kunnen zingen? Waar daagt die wereld waar mensen waardig leven mogen?

In Amerika gloort er iets sinds vorige week. Het licht stoot de mensen aan en verbant de duisternis van de afgelopen vier jaar. En dat gevoel is besmettelijk. Ook wij mogen iedere morgen opnieuw beginnen, hoe lastig het leven misschien nu ook is, maar we hebben een hart dat nog slagen geeft, woorden die bemoedigen en een hoofd dat blijft dromen van een betere wereld.

In deze podcast neem ik u mee naar het Wereldhuis, een project dat verbonden is met de Ekklesia. Het is een herberg voor mensen die zonder verblijfsvergunning in Amsterdam proberen te overleven. We bieden warm eten, een luisterend oor, de ontmoeting met elkaar en activiteiten. En in de drie en een half jaar dat ik daar nu werk, heb ik pas echt gezien hoe zwaar leven zonder papieren is, maar ook hoe sterk velen van deze mensen zijn.

En toen kwam corona. Wat dat betekende voor het werk, voor de mensen en voor mijzelf wil ik u graag vertellen. Het is een verhaal van angst, aanpassingsvermogen, maar ook van licht in de morgen. En ter opmaat klinkt muziek van de Noorse componist Ola Gjeilo die ik iedere ochtend opzette als ik naar mijn werk ging in de tijd van de lockdown. Het zijn woorden uit het Hooglied waarin de verliefde verteller zijn vriendin Tirza bewonderend toespreekt: mooi is ze, maar ook schrikwekkend, precies zoals die lege stad waar ik doorheen fietste op weg naar het Wereldhuis.

Overweging

Donderdag 27 februari

‘Zal ik “corona” op de agenda zetten voor de vergadering?’ vraag ik aan een collega - vandaag is de eerste officiële besmetting in Nederland een feit. Ze kijkt me peinzend aan. ‘Nee, dat zaait alleen maar paniek, onze mensen hebben al genoeg aan hun hoofd.’ Ik geloof dat ze gelijk heeft. Een streep door corona dus, een extra pijn naar: ‘Wat gaan we knutselen voor Internationale Vrouwendag?’

Maandag 9 maart

Gisteren met duizenden mensen op de Dam gestaan. Ook vanuit het Wereldhuis vrouwenrechten weer op de kaart gezet. Bemoedigend. Vanavond persconferentie. Ik ben benieuwd.

Dinsdag 10 maart

Premier Rutte heeft ons opgeroepen geen handen meer te schudden, maar vergeet het vervolgens zelf als hij naar de hand van RIVM-man Jaap van Dissel grijpt. In het Wereldhuis zijn we net zo stuntelig. Het is een plek die zich kenmerkt door lijfelijkheid: een schouderklop,

een boks, een omhelzing als het nodig is - en dat is het vaak. En ineens mag dat niet meer. Volstrekt onwonderlijk. We kijken geinige Chinese YouTube-filmpjes over groeten met je voeten, speuren de winkels af naar zeep en ontsmettingsmiddelen, en hangen overal flyers op met de nieuwe huisregels. Sommige bezoekers vinden het grappig, anderen zijn bezorgd, maar er zijn er ook die verontwaardigd zijn - de Nigeriaanse Caroline bijvoorbeeld weigert haar handen te sprayen. Ze zegt: 'Corona, corona? The children of God will never get corona!' Ik kijk haar glazig aan en besef op dat moment dat deze nieuwe werkelijkheid zich te snel heeft aangediend. Ik heb nog geen antwoorden, geen modus om op de juiste manier met corona om te gaan.

Vrijdag 13 maart

Het is echt vrijdag de dertiende. Vanavond gebeld door een collega: een jonge vrouw die de groep in de Kempering helpt (zo'n vijfenzeventig Afrikaanse jongens in een oude parkeergarage in de Bijlmer), heeft corona en ligt in het ziekenhuis aan de zuurstof. De slaap laat die nacht op zich wachten. Ik denk aan haar - ze heeft mijn leeftijd, ook jonge kinderen en ik voel een existentiële angst voor mijn eigen lot, maar schaam me daar ook meteen voor, want corona krijgen is in mijn geval nog altijd beter dan wanneer je het krijgt in een iglo-tentje met naast je nog drie mensen, één wc voor de hele groep en te weinig eten. Ik besef ook: als er dáár meer mensen besmet raken, dan is het binnen het Wereldhuis ook heel snel raak.

Zaterdag 14 maart

Ik moet naar een vergadering op het hoofdkantoor van de GGD. Alle coördinatoren van zorginstellingen voor daklozen in de stad zijn aanwezig, we zitten met zo'n veertig mensen in een ruimte en de gezichten zijn bedrukt. Dat wordt nog versterkt als een virus-expert van de GGD het woord neemt en zegt: 'Dames en heren, ik zeg het maar gewoon: er gaan doden vallen in uw doelgroep.' En niet veel later: 'Er komt alleen nachtopvang voor de daklozen.' Ik hap naar adem, maar... Maar de man laat zich niet door mij onderbreken en kijkt me streng aan. 'Mensen vierentwintig uur per dag in dezelfde ruimte houden, leidt tot een hoger besmettingsgevaar en het is sowieso goed voor de weerstand als ze overdag een frisse neus halen.' Een frisse neus? Het betekent in de praktijk dat honderden mensen, met en zonder papieren, van 9.00 uur 's ochtends tot 16.30 uur 's middags op straat moeten verblijven in een stad die steeds meer op slot gaat. Waar openbare toiletten niet langer toegankelijk zijn, groepsvorming verboden is, bibliotheken sluiten en wifi-spots schaars zijn, terwijl internet juist zo essentieel voor hen is.

Dan gaat iemands telefoon: de eerste besmetting in de winteropvang blijkt een feit. Er zijn heel veel vragen en heel weinig antwoorden en met loden benen fiets ik naar huis. Mijn hoofd is rood. Ik heb het warm. Zou het dan ook bij mij...? Achteraf blijkt het allemaal gewoon stress te zijn.

Donderdag 19 maart

We vangen nog zo'n zestig mensen op per dag. Ons team is gekrompen: twee collega's hebben een broze gezondheid, een ander is 65plus. We roeien met de riemen die we hebben, maar na een telefoontje van de GGD gisteren weten we dat het niet langer verantwoord is en we vandaag de deuren moeten sluiten van de slecht geventileerde kelders waarin we verblijven. Er is om die reden een journalist van *de Volkskrant* die me de hele dag volgt. Ik probeer niet te huilen, anders wordt het zo'n dramatisch artikel. Maar er wacht ons een rotklus: mijn collega Pablo en ik moeten de mensen vertellen dat ze vanaf morgen niet meer bij ons terecht

kunnen en daarmee overdag dus nergens. We gaan bij iedereen langs, zitten op onze hurken en leggen het verhaal uit. Sommigen vragen: 'Why?' Maar nemen al gauw genoegen met ons antwoord. Anderen glimlachen minzaam: 'No problem.' Dat is sowieso een veelgehoorde opmerking in het Wereldhuis. Het water kan mensen aan de lippen staan en nog zeggen ze glimlachend: 'No problem.' Ik kan daar weleens boos om worden. We noteren telefoonnummers. Willen niemand uit het oog verliezen. De sfeer is mat en ik kom tot het besef dat corona voor deze mensen inderdaad het minste van al hun problemen is. En dan is het om 16.00 uur zover. Ik ga bij de deur staan, mensen sjokken naar buiten en als ik dan uiteindelijk de sleutel omdraai, staat een collega van het Straatpastoraat bij de gracht en ze zingt zachtjes: 'Dans nos obscurités, allume le feu qui ne s'éteint jamais - Steek in onze duisternis het vuur aan dat nooit meer zal doven.' Ik zing mee, ook al voelt het wat pathetisch. Franstalige Afrikanen kijken verbaasd om en knikken. En iemand roept vanuit de verte: 'Stay safe!'

Hoe het verder ging...

Terwijl in Nederland de besmettingen schrikbarend toenamen, werd het bij ons na die zware eerste week gek genoeg beter. In het weekend na onze sluiting al, want toen bleek dat De Regenboog een corona-proof ruimte voor ons ter beschikking had in Amsterdam-Noord. Op maandag konden we daar al terecht waardoor we al met al dus maar drie dagen echt gesloten waren geweest. En vanaf toen waren we daar zeven dagen per week geopend, voor maximaal vijfendertig mensen tegelijk. Een vaste groep kwam iedere dag en daarnaast nog een paar in- en uitvliegers. Mondkapjes, zeep, pijlen op de grond, voorlichting door dokters, géén besmettingen, kleine activiteiten, zoals ganzenborden op 1.5 meter met ieder een eigen ontsmette dobbelsteen, en hartverwarmende reacties vanuit de buurt. Mensen die goeie kleren langsbrachten. Fruit, spelletjes. Een oude dokter die zijn keyboard op de fiets meezeulde om voor een van onze jarige bezoekers 'Happy Birthday' te spelen. Het leven in het Wereldhuis werd door corona voor iedereen kleiner, maar in dat kleine leven werden alle blijken van liefde en solidariteit ineens een stuk waardevoller. En daarnaast zagen we het heilzame effect van nachtopvang, iets wat in die eerste lockdown-periode voor iedereen beschikbaar was. Niet op straat hoeven rondzwerven, je geen zorgen hoeven maken over waar je een beschut plekje vindt om te slapen, haalt je immers voor een groot deel uit de overleefstand.

Maar om ons heen voltrok zich in de zomer een stille ramp in de wereld van ongedocumenteerden. Met name in de Bijlmer en in Amsterdam-West ging en gaat het mis: vele honderden mensen zien hun illegale baantjes en daarmee hun inkomen verdampen en vervolgens is er geen geld meer voor de huur en de boodschappen. Een woordvoerder van een Afrikaanse groep in de Bijlmer stuurde mij een veelzeggende foto van een lege koelkast. Dat beeld was zó confronterend en zó sterk dat het binnen de kortste keren lukte om via facebook, mede dankzij mensen in de Ekklesia, een bedrag van maar liefst € 18.324 bij elkaar te sprokkelen voor de gezinnen in de Bijlmer.

Ik vind dat nog steeds ongelooflijk. Iedereen wordt geraakt door het virus, maar dat weerhoudt mensen er niet van om nog steeds te blijven omzien naar de mensen die het nog zwaarder hebben. Dat is een les die ons in de Ekklesia week in week uit wordt geleerd. Een les uit de verzameling boeken die we bijbel noemen. Dat wij het zijn met onze handen, voeten, harten en hoofden waarmee we anderen tegemoet kunnen treden, mensen uit situaties van onrecht te bevrijden. Wij zijn het die God doen. En in het elkaar helpen, komt God tevoorschijn. Ondanks mijn zeer karige kerkgang van de afgelopen maanden - ik blijf diensten

via zoom lastig vinden - heb ik die God zoveel ervaren de afgelopen tijd - je zou kunnen zeggen dat corona me een stukje geloviger heeft gemaakt.

En nu?

Nu zijn we met de Wereldhuis-karavaan op het Wilhelmina Gasthuis-terrein neergestreken, omdat de plek in Noord weer een andere bestemming kreeg. Het kostte even voor de burens aan ons gewend waren, onbekend maakte in eerste instantie onbemind, maar ook hier zijn intussen kleine weefsels over de afgrond ontstaan. Er zijn mensen uit onze groep ziek geweest, maar er is niemand in het ziekenhuis beland en al helemaal niemand gestorven. We hebben steeds weer een weg gevonden om samen verder te gaan, bruggen te bouwen, werelden dichterbij elkaar te brengen en lijden even op te schorten. Hoe de toekomst eruitziet, kunnen we nu nog niet zeggen, maar dit pakt niemand ons af, het geeft hoop. Moge dat zo blijven. Niet alleen in het Wereldhuis, maar ook voor u allemaal.

In de hoop dat we volgend jaar als de lente losbarst elkaar weer in het echt kunnen zien en samen kunnen zingen van die nieuwe wereld...

Sonnet voor een wereld waarin het Coronavirus tot solidariteit noopt

Een mens verzet geen bergen bij mooi weer
breekt ijzer niet met handen bij genot
van kaviaar en trekt geen wereld vlot
wanneer het hem ontbreekt aan enig zeer.

Ellende maakt veel mogelijk. Bij storm
slaan oude zekeringen los. Gevaar
maakt inventief. Voor een verbeteraar
van heel de wereld helpt een ramp enorm.

Misschien dat alles ergens goed voor is
en dat de crisis ook een kans kan zijn,
wanneer alles instort, moet iets nieuws bedacht.

De wereld was verdeeldheid met vernis
van samenspraak. Misschien is dit ravijn
precies waarop de brug steeds heeft gewacht.

Ilja Leonard Pfeijffer 8 april 2020